

Spørreliste nr. 217

TRAKTOREN

Den som besvarer listen er innforstått med at svaret blir arkivert (anonymt) og blir brukt av forskere i dag og i fremtiden. Den som svarer kan til enhver tid be om å få svaret i retur eller makulert.

Denne spørrelisten om traktoren er kommet i stand etter initiativ fra en student som vil skrive masteroppgave med hovedfokus på overgangen mellom hest og traktor, og hvordan dette påvirket arbeid og landskap på gården. Dette er kunnskap som også er av stor betydning for arbeidet ved Norsk Folkemuseum.

Spørrelisten er nummerert, og ber om spesialkunnskap og detaljer. Siden norsk jordbruk er sterkt varierende – på grunn av natur og driftsforhold, – kan det hende disse spørsmålene ikke passer helt for ditt hjemsted. Skriv fritt dersom det passer deg bedre, og skriv ut fra din egen erfaring og ditt landskap.

Spørrelisten kan besvares også av andre enn dem som har vokst opp på gård, eller som i dag bor på gård. Mange har god kjennskap til forhold i landbruket gjennom andre yrker og kanaler, ikke minst gjennom kunnskap og beretninger fra ektefelle, foreldre, besteforeldre eller andre slektninger. Vær eventuelt nøye med å opplyse om hvor du har din kunnskap fra. (Sted, alder på informanten, årstall hvis mulig.) Og husk: Vi vil gjerne ha svar på enkelte av spørsmålene selv om dere ikke kan svare på alle!

Les nøye gjennom spørrelisten før du begynner å skrive. På forhånd takk!

Gården du skriver om

1. Har du vokst opp på gård?
2. Driver du – eller har du drevet gård? Hvor gammel var du da du eventuelt overtok – eller drev gården?
3. Har du landbruksutdannelse eller lignende?

4. Hvis du ikke driver gården, hvem er det da som driver gården du skriver om? Hvor gammel var vedkommende da gården ble overtatt? Har brukeren landbruksutdannelse?
5. Hvor stor er gården (dekar)?
6. Hvordan er fordelingen i areal skog/jord? Hvor langt fra gården lå skogen? Allmenningsrett?
7. Har størrelsen på gårdens areal forandret seg? Fortell hvordan og når.

Før traktorens tid

8. Hadde dere hest til bruk i arbeidet på gården?
  - a. Hvor mange hester?
  - b. Hvem benyttet hesten i gårdsarbeidet?
  - c. Har du spesielle minner i forhold til hesten?
  - d. Hva var forskjellen på å arbeide med en hest og en traktor?
9. Hva ble dyrket på gården? Hva slags dyr var det der?
10. Hvis det var kyr:
  - a. Hvem arbeidet i fjøset?
  - b. Når fikk dere melkemaskin, og hvordan forandret dette fjøsstellet? Ble det forandring i hvem som utførte fjøsstellet?
  - c. Hva var de største forskjellene mellom håndmelking og melking med maskin?
11. Hvis det var skog til gården:
  - a. Hvem arbeidet der? Fortell om en vanlig arbeidsdag.
  - b. På hvilken tid av året ble det arbeidet i skogen, og hvor lenge?
  - c. Hvis du måtte sove i koie eller lignende: Fortell om koielivet.
12. Hvilke arbeidsoppgaver hadde vanligvis kvinner, menn, barn på gården før traktorens tid?

Traktor i gårdsdriften

13. Ble det leiet traktorhjelp før det ble kjøpt inn egen traktor? I så fall av hvem, og til hva?
14. Hva var viktigste påvirkning til at det ble kjøpt traktor?
15. Når var det første innkjøpet av traktor/jernhest på gården, og hvordan foregikk det?
  - a. Hva slags merke?
  - b. Har du noen spesielle minner i forhold til den nye traktoren? Fortell!
16. Fortell om forskjellen på det å kjøre med en jernhest og en traktor med gummihjul.
17. Hvem kjørte den nye traktoren? Var det noen som ikke ville bruke den, hvorfor?
18. Var gården tidlig eller sent ute med kjøp av traktor sammenlignet med andre gårder i nærheten?

19. På hvilken måte hadde en eventuell landbruksutdanning innvirkning på innkjøp og bruk av traktor?
20. Hvilke redskaper anskaffet dere til traktoren og når?
21. Hvis dere hadde hydraulikk på traktoren, på hvilken måte gjorde dette arbeidet lettere?
22. Hvem tok seg av vedlikehold og reparasjoner av traktoren? Var det noen form for opplæring?
23. Hva skjedde med hesten da traktoren kom til gården? Var det noe dere fortsatt brukte hesten til i gårdsarbeidet?
24. Hva syntes familiemedlemmene og arbeidsfolk på gården om traktoren?
25. Ble traktoren brukt til andre formål enn til landbruket, for eksempel som transportmiddel? Hvor kjørte dere eventuelt med traktoren, og hvem satt på?
26. Husker du språklige uttrykk knyttet til det å kjøre traktor? ”Svigermorsete” eller lignende. Fortell!
27. Ble det drevet med leiekjøring for andre da gården fikk traktor?
28. Forandret hovednæringen på gården seg med innkjøp av traktor?
29. Hvordan forandret traktoren gårdsarbeidet – i forhold til hvor mange som arbeidet på gården, hva slags type arbeid disse utførte, arbeidshagens lengde og tidsrytme, annet?
30. På hvilken måte forandret det å få traktor **arbeidsdelingen** på gården? Ble det noen forandring i hva som ble kvinners og menns arbeidsoppgaver?
31. Hvordan forandret traktoren **bruken av de dyrkede arealene**?
  - a. Ble nye områder ryddet etter at traktoren erstattet hest? Hva slags redskap ble brukt til å rydde nye arealer.
  - b. Var det områder som man tidligere hadde benyttet seg av, som ikke lenger ble tatt i bruk. Hvorfor ble ikke disse områdene tatt i bruk?
32. På hvilken måte forandret traktoren **skogsdriften og bruk av utmarka**?
  - a. Ble utmarka benyttet i mindre grad til beitevirksomhet enn før?
  - b. Hvordan ble det lagt til rette for bruk av traktoren i skogen?
  - c. På hvilken måte gjorde traktoren det lettere med transport? (Slapp man for eksempel å ligge i skogskoia flere netter på rad? Kunne man nå kjøre til og fra skogen hver dag? Andre ting?)
  - d. Hva var de største forskjellene på det å bruke hest og traktor i skogen? Hva var fordelene og ulempene?

Forandringer i kulturlandskapet

Ovenfor har spørsmålene først og fremst vært rettet mot bruk, drift og arbeidsforhold i gårdsdriften – innmark og utmark. Nedenfor er det stilt noen detaljerte spørsmål om hvordan selve kulturlandskapet ble endret etter mekanisering av driften – ved overgang fra hest til traktor. Svar så detaljert du kan, og angi tid – årstall hvis det er mulig.

33. Hva synes du var de største **endringene i landskapet** etter at traktoren kom? Hvordan kom endringene til syne i landskapet på gården du forteller om?
  - a. Gamle gjerder ble borte? Hva slags gjerder?
  - b. Nye grøfter? Hva var forskjellen på de gamle og de nye grøftene?

- c. Steinrøyser?
- d. Oppdelte jordstykker til hele jordstykker?
- e. Bakkeplanering?
- f. Ble områder nyryddet?
- g. Områder som i dag er grodd igjen på gården, hva ble de brukt til tidligere? Fortell om beitemark, slåtteland og annet – før og nå.
- h. Nye bygninger?
- i. Fortell om stier, traseer, traktorveier og skogsbilveier – før og nå.

Hvis det er ting vi ikke har spurt om, og som du mener hører med, vil vi gjerne ha dine opplysninger.

Skriv gjerne ned ord, uttrykk og betegnelser på redskaper slik det brukes i ditt distrikt.

Vi vil også gjerne ha fortellinger og minner om opplevelser knyttet til spørrelistens tema.